

Vann i lokalt og globalt perspektiv

HELLELANDSVASSDRAGET

Forfattere: Elevene

Klasse: 7. og 8. klasse

Skole: Gamleveien skole

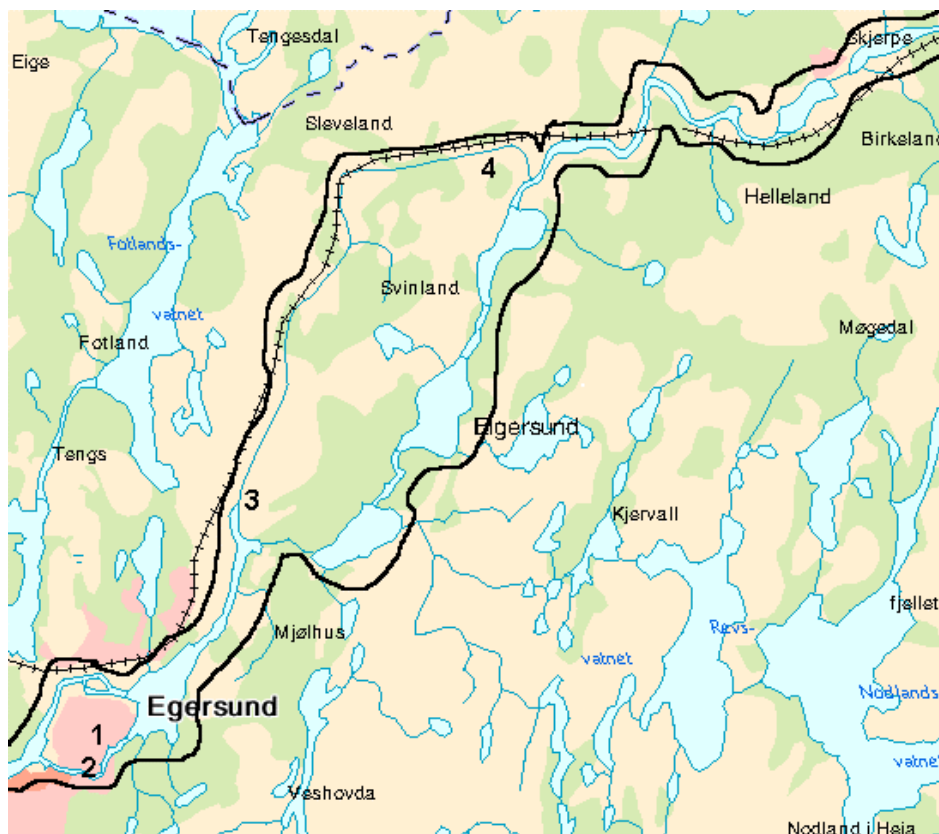
Kort beskrivelse: Vi har jobbet med Hellelandsvassdraget. Den nedre delen av denne elva renner like nedenfor skolen vår

FORORD

Vi er 11 elever fra 7. og 8. klasse på Gamleveien skole. Den ligger i Rogaland i byen Egersund på Havsøyne. Vi har jobbet med et vannprosjekt i forbindelse med konkurransen "Vann i lokal og global sammenheng". Utgangspunkt for prosjektet har vært den elva som renner ved siden av skolen. Elva heter Lundeåne, og er en del av Hellelandsvassdraget.

Vi har arbeidet med dette vannprosjektet i Natur og Miljøfagtimene og en prosjektdag. Vi takker for hjelpen av fisker i elva, Sigurd Havsø, Jone Omdal som er ansatt i miljøavdelingen ved Egersund kommune og Rolf Ollestad ved Dalane Energi.

Takk til Malena og Karoline som redigerte rapporten i Word. Vi laget først rapporten på www.miljolare.no. Men der måtte alle bildene være på ett sted, derfor laget vi den også i Word.

HELLELANDVASSDRAGET: Dette er et kart over Hellelandsvassdraget. Tallene på kartet viser hvor vi har vært og tatt bilder. 1=GAMLEVEIEN SKOLE. 2=LUNDEÅNE, elveløpet på motsatt side av Havsøya kalles EIEÅNE. 3=SLETTEBØ VANNKRAFTVERK. 4=NESEBROA. Tallene finner du igjen som bilde 1-4 på de følgende sidene. Vi har markert med svart, rundt Hellelandsvassdraget. Kartet har vi laget på www.geonorge.no, og redigert i Paint.

BILDE 1: SKOLEN OG HAVSØYA. Midt i bildet ser vi den røde bygningen som er skolen vår. Mellom fotografen og skolen, renner Lundeåne. Følger vi den mot høyre, kommer vi til Slettebøvannet og til slutt Slettebø vannkraftverk.

INNLEDNING

Innholdsstikkord: - Laksefiske før og nå, - kraftutbygging, - miljøhensyn

Dalane Energi prøver sammen med Jeger og fiskeforening, og elveeierlaget å få tilbake igjen laksen i Hellelandsvassdraget. Fiskeinspektør Joh. O. Simonnæs hadde skrevet brev i 1890. Der forklarer han om hvordan laksefisket var på begynnelsen av 1800 tallet. Han skriver også om hvordan fisket er blitt ødelagt, og om hvordan det kan bli bra igjen.

Problemstillingen vår er om Jarle og Geir Morten som går i 7. klasse, kan fiske laks i Hellelandsvassdraget når de går i 10. klasse. Dette ville vi vite mer om, så vi kontaktet Jone Omdal i kommunen, Rolf Ollestad i Dalane Energi og Sigurd Havsø som lenge har vært fisker og spurte dem hva de syntes. Vi fikk også et intervju med disse personene.

I forbindelse med dette prosjektet, hadde vi en dag da vi arbeidet med alt dette. Vi gikk også ut på en ekskursjon, der vi besøkte tre forskjellige plasser for at vi (elevene) skulle forstå hva vi snakket om.

GJENNOMFØRING

For å forklare nærmere hva vi har gjort og lært, må vi gi litt grundigere informasjon:

Forsningskampanjen 2005, Bakterier i drikkevann

Det aller første vi gjorde, var at vi så bilder fra forskningskampanjen 2003. Den handlet om CO₂- gasser i klasserommet. Så fant læreren vår ut at han ville melde oss på kampanjen i år igjen. En mandag morgen gikk vi ned til Lundeåne og tok vann derfra. Vi testet det på bakteriepapir. Resultatet var mye bakterier i elva. Det var i alt 333 bakteriekolonier etter 3 dager. I forhold til drikkevannet på skolen, var det ganske mye mer. I drikkevannet var det bare 12 bakteriekolonier.

BILDE 2: LUNDÅNE: Elva som er bak de to elevene er Lundeåna. Her holder Halvard et glass med vannet som vi har tatt vannprøve av. Gamleveien skole var med på Forsningskampanjen 2005, der vi skulle finne ut hvor mange bakterier det var i vannet. Dette er når to elever har tatt vann oppi et vannprøveglass.

Konkurransen "Vann i lokalt og globalt perspektiv"

Da vi hadde meldt oss på Forsningskampanjen, fortalte læreren vår om konkurransen "Vann i lokalt og globalt perspektiv". Dette syntes vi hørtes spennende ut, så vi bestemte oss for å melde oss på. Så fant vi ut hva bidraget vårt skulle handle om.

Ideer

Læreren foreslo at vi kunne bruke Hellelandsvassdraget. Vi bestemte oss for å jobbe videre med det forslaget. Så diskuterte vi hva vi skulle gjøre:

- Ei jente i klassen fortalte at hun hadde hørt at det før hadde vært kloakkutslipp i elva nedenfor skolen.
- En annen elev fortalte at inne ved Hodnesvannet, der hadde noen brønn, og når det regnet lite ble det ikke vann i brønnen. Hodnesvannet er en del av Hellelandsvassdraget.

- Vi fikk også se et brev som Joh. O. Simonnæs hadde skrevet i 1890, om at han ønsket laks tilbake i Hellelandsvassdraget. Han fortalte om hvordan laksen nesten hadde blitt borte, og hvordan det var mulig å få laksen tilbake.
- Læreren vår fortalte om at Dalane Energi vil bygge flere vannkraftverk i Hellelandsvassdraget, og har i den forbindelse tilbudt seg å fikse opp rundt Nesebroa. Da kan det komme mer vann i elva. Fordelen med det er at laksen da kan begynne å svømme oppover igjen og gyte. Vi fant ut at vi hadde lyst til å intervju noen av dem som vet mye om dette. For eksempel Rolf Ollestad (Dalane Energi) og Jone Omdal (Eigersund kommune). En elev foreslo at vi kunne intervju Sigurd Havsø. Han eier litt av det nederste strekket i Hellelandsvassdraget (Eieåne). Han er aktiv fisker, og har fisket i mange år.

Vi bestemte oss for å jobbe mest med fisket i Hellelandsvassdraget. For å komme skikkelig i gang fikk vi en hel skoledag til disposisjon.

Prosjektdag

Vi fikk en hel dag til å arbeide med prosjektet. Vi gikk grundig gjennom et brev om laksefiske som Joh. O. Simonnæs hadde skrevet i 1890. Vi fant ut at det hadde vært en stor diskusjon rundt laks- og sjørøretfiske i Hellelandsvassdraget i 1890.

Vi fikk utlevert spørsmålsark som omhandlet brevet, Nesebroa og fiske i Hellelandsvassdraget. Simonnæs ga uttrykk for at den gamle Nesebroa

ødela hele vannføringen og det gjorde slik at fisken ikke fikk nok vann til å gå opp i elva. Simonnæs konklusjon var at de måtte grave opp ved den gamle Nesebroa, det kunne gjøre slik at det ble nok vann til at fisken kan komme oppover langs Sleveland. Siden 1890 har det ikke skjedd noe som helst.

Bergen, den 24de August 1890,
Joh. O. Simonnæs.

Nå foreslår altså Dalane Energi at de kan enten bygge laksetrappet ved Øygreidsfossen, eller at de kan fikse opp elva langs Sleveland. Dette kan de gjøre i forbindelse med at de vil lage flere kraftstasjoner. For å få lov til dette må de først inngå en avtale med bøndene. Denne avtalen må være at Dalane Energi skal slippe ut akkurat nok vann slik at det ikke flommer over. Dette var noe av det vi lærte om i begynnelsen av prosjektdagen.

Ekskursjon

En av elevene hadde tatt noen bilder av Nesebrua, men vi måtte ha noen flere oversiktlige bilder, og dessuten var det en del av elevene som ikke visste hvor Nesebrua var. Derfor gikk vi ut for å bli kjent med viktige steder langs elva.

BILDE 3: SLETTEBØ VANNKRAFTVERK. Det vannet som er bak elevene er Slettebøvannet, ovenfor forsetter elven mot Sleveland og Nese. På bildet er det en laksefelle som det var meningen at de skulle fange lakser i. Dette virket ikke som det skulle og laksen ble ikke fanget. Dette ødela også for at det kunne bli laks i Hellelandvassdraget.

Først kjørte vi opp til en kraftstasjon som ligger i enden av Slettebøvannet (Punkt 3 på kartet). Der var det en felle de hadde bygd for at grunneierne av elva skulle fange laksen, når kraftstasjonen gjorde at det ble for lite vann til at laksen kunne komme opp forbi Nese av seg selv. Læreren vår fortalte at Elveeigerlaget hvert år får penger av Dalane Energi, blant annet for at de skulle ta fisken opp av fella og flytte laksen opp forbi Nesebrua. Men fella fungerer ikke, så i dag kommer ikke fisken lenger enn til kraftstasjonen.

Så kjørte vi opp til Nesebrua. Der er det en ny bru som bilene nå kjører over. Men før hadde de en gammel bru som nå er overgrodd, og nesten ikke er synlig. Vi så også at det rant veldig lite vann under Nesebrua. Mesteparten var grodd over.

BILDE 4: GAMMEL NESEBRU. Dette bildet tok Pål (lærer) mens elevene var på den gamle Nesebrua. Under brua er det nesten helt tørt, men det ligger noen rør under brua som det renner litt vann ut av. Disse rørene går bort til hovedløpet av Hellelandsvassdraget. Ved å grave et bedre innløp kan vannstanden bedres ned langs Sleveland.

INTERVJUER

INTERVJU MED ROLF OLLESTAD:

Navn: Rolf Ollestad

Alder: 59

Stilling: Har hovedansvaret for planlegging av kraftutbygging i Dalane

Før vi begynte intervjuet, forklarte Rolf om de kraftstasjonene som allerede var bygget rundt forbi i Dalane, deretter viste han oss et kart med de plassene kraftstasjonene var. Han viste også de elvene, vassdragene og vannene det ville skje forandringer med, hvis det kom mer kraftstasjoner.

1. Hva er ditt syn i forhold til problemstillingen vår?

- Det er allerede litt laks og sjøaure i elva, men det ser ut som om elva er for sur til lakseyngel. Kanskje vi vil få det tilbake med et kalkingsprosjekt, eller eventuelt med gytegrus.

2. Hva er det du/dere ønsker å gjøre med Hellelandsvassdraget?

- Vi ønsker å utnytte kraftpotensialet i vannet. Vi har også tenkt å bygge tre kraftstasjoner langs elva.

3. Hva synes du er de mest spennende mulighetene i forhold til elva?

- Å få til samarbeid med Dalane Energi, Egersund jeger og fiskeforening og Elveeigerlaget er spennende. Men det er også spennende å se om vi greier å få laksen tilbake.

4. Hva tror du kan bli de største problemene i forhold til det dere ønsker å gjøre med elva?

- Det blir et problem å få tak i alle pengene vi trenger for prosjektet. Det er også mange protester, disse må vi prøve å løse slik at det blir minst mulig negative skrivelser i aviser. Vi må også få prosjektet godkjent av Stortinget.

5. Hva syns du om arbeidet med elva?

- Vi vil jo gjøre inngrepene med elva så små og usynlige som mulig, og derfor skal vi regulere etter flommene, for om somrene er det lite vann, og da kan vi slippe ut mer vann enn andre dager der det regner mer.

6. Hva slags tidsplaner har dere framover?

- Saken kan kanskje ligge et år, fordi den må gjennom Stortinget, imens holder vi på med forskjellige undersøkelser. Blant annet tar vi mange vannprøver langs elva hver måned, for å finne ut om vannet er ok for laks. Vi vil bruke disse undersøkelsene for å finne ut mer om nærmiljøet. Er fordelene større enn ulempene kan vi bygge ut. Da vil det ta 2 – 3 års utbyggelsesprosess.

7. Hva er minuset med dette arbeidet?

- Minuset er hvis du er imot arbeidet og forandringene. He, he.

8. Tror du det blir noe av dette prosjektet?

- Ja, helt garantert.

Siste spørsmål:

Tror du Hellelandsvassdraget kan bli en like god lakseelv som Bjerkreimselva?

- Nei, det kan aldri bli det for Bjerkreimselva er mye større enn Hellelandsvassdraget, men vi kan få tilbake laksen og sjøauren.

BILDE 6: DALANE ENERGI. Dette er inngangen til strømleverandøren i Egersund. Det er Dalane Energi som har satt i gang arbeidet med å få laksen tilbake i Hellelandsvassdraget, i forbindelse med kraftutbygging.

INTERVJU MED JONE OMDAL:

Navn: Jone Omdal

Alder: 38

Stilling: Naturforvalter

1. Hva er ditt syn i forhold til problemstillingen vår? (Kan Jarle og Geir Morten fiske laks i hellelandvassdraget når de går i 10. klasse? Altså om 3-4 år?)

Ja, det kan de. De kan jo fiske laks nå også, men den stopper ved kraftstasjonen (Slettebø vannkraftverk). Altså i den nedre delen av Hellelandsvassdraget.

2. Hva er det du/dere ønsker å gjøre med Hellelandsvassdraget?

Få laks opp langs Sleveland.

3. Hva synes du er den eller de mest spennende mulighetene i forhold til elva?

Det er mange muligheter:

- Laks
- Fugler
- Ørret
- Sangsvaner
- Rikt dyreliv
- Padle med kano
- Kjekt å ha vassdrag som renner ut i byen (det er det ikke mange byer som har!)

4. Hva tror du kan bli de største problemene i forhold til det dere ønsker å gjøre med elva?

Vanskelig spørsmål.

- Gjøre det som er best mulig for miljøet
- At det ikke går ut over dyrelivet
- Sur nedbør (som er det største problemet)

5. Hva synes du om Dalane Energis forslag om å lage kraftstasjoner og samtidig få laks tilbake i elva?

Det spørrs hvordan vi gjør tingene. Uansett en lang proses.

6. Hvorfor tror du at Dalane Energi tilbyr å gjøre en stor del av jobben for å få fisken tilbake i elva?

Dette er en prosess med ei gruppe som nå arbeider med denne saken, og i den gruppa er det mange forskjellige som deltar. Dersom noen synes saken burde blitt gjort på en annen måte, har de rett til å si det.

7. Tror du at Dalane Energi er mest opptatt av å tjene penger eller å gjøre elva til en god lakseelv?

Begge deler, tror jeg.

8. Hva er vitsen med å få fisken lenger opp i elva?

Fisken har jo fra gammelt av gått langt opp i elva. Det er det vi vil prøve å få tilbake.

9. Hva synes du selv om saken? Synes du Dalane Energi skal få lov til dette?

Vi må først gjennom hele prosessen, og finne ut av forhold som:

- Vilt
- Fisk
- Friluftsliv
- Vei

Det er mange som skal si mye før noe eventuelt blir avgjort.

10. Vet du omtrent hvor mange egg legger en laks hver gang den gyter?

Det regnes 1000 rognkorn per kilo kroppsvekt. I Hellelandsvassdraget kan en laks bli opp til 6 – 7 kilo.

11. Hva tåler surest vann, laksen eller sjøørreten?

Det er sjøørreten.

12. Liker du å arbeide i miljøavdelingen?

Ja, det gjør jeg. Det er virkelig en spennende jobb.

13. Hva pleier du å gjøre på jobben?

Veldig mye forskjellig, som foreksempel:

Passe på friluftsområder (Auglend)

- Tilrettelegge toppturer
- Fisk
- Småvilt:
 - elg
 - rådyr

14. Liker du å fiske?

Å, ja! Det gjør jeg!

15. Fisker du mye?

Ja, jeg fisker mye!

16. Tror du Hellelandsvassdraget kan bli en like god lakseelv som Bjerkreimselva?

Nei, det tror jeg ikke. Fordi det er en mindre elv enn Bjerkreimselva. Den kan bli en god elv for sjøørreten, for den tåler mye sur nedbør.

INTERVJU MED SIGURD HAVSØ:

Navn: Sigurd Havsø

Alder: 74

Stilling: Pensjonist

1. Hva er ditt syn i forhold til problemstillingen vår?

Jeg tror at det er fullt mulig å få tilbake vannstanden og dermed mer laks og sjøaure i Hellelandsvassdraget.

2. Hva synes du er den eller de mest spennende mulighetene i forhold til elva?

Å få fisken opp ved Sleveland, er den beste muligheten.

3. Hvor fisker du?

Ved Berentsen og ved Kvedne. (Eieåne, se kartet)

4. Hvor mange år har du fisket i elva?

I 70 år har jeg fisket i elva.

5. Hva fisker du med?

Med stang og sluk.

6. Hvor mye laks og sjøaure tar du i året?

Nesten ingen laks, men ca 17 kg sjøaure.

7. Hvor mye fisk tok du da du var liten?

Ca en striesekk fisk.

8. Hvordan fisket dere før?

Med kjær og fiskefeller.

9. Hva syns du om kraftutbygging i vassdraget?

Bare de får mer fisk opp i vassdraget er det greit.

10. Hva synes du om å prøve å få mer laks opp i elva, tror du det går?

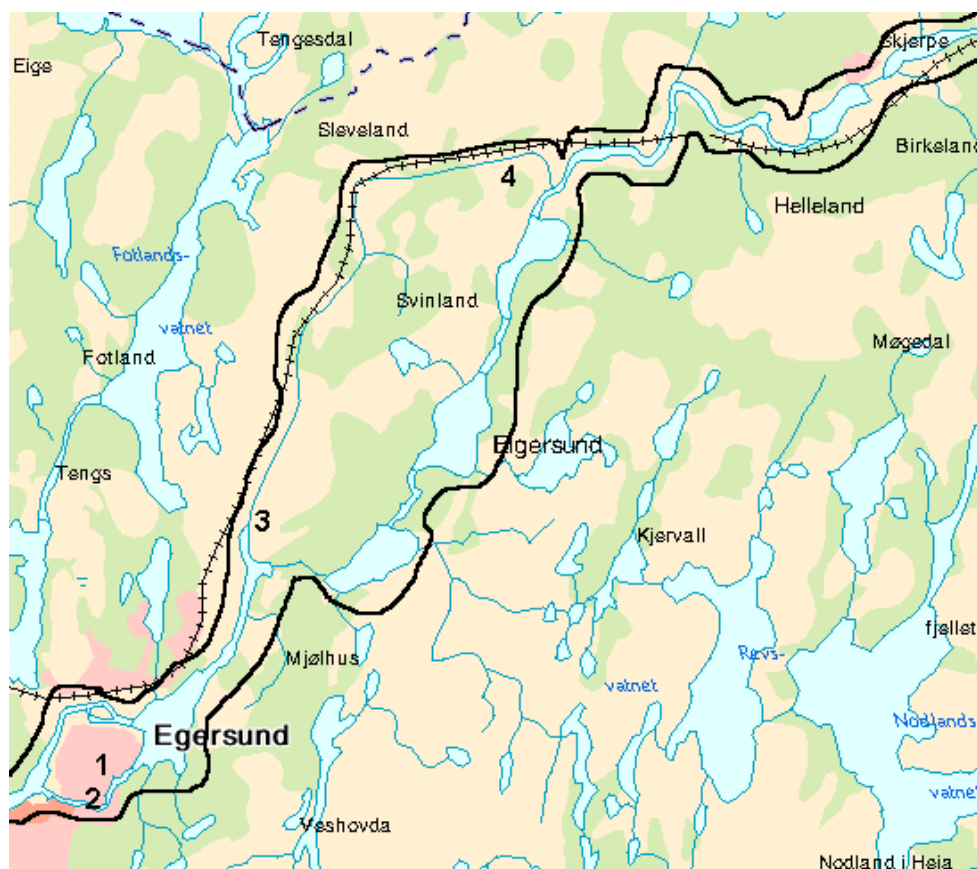
Ja, hvis det blir mer vann.

11. Hvor stor er den største laksen du har fått?

9,3 kg.

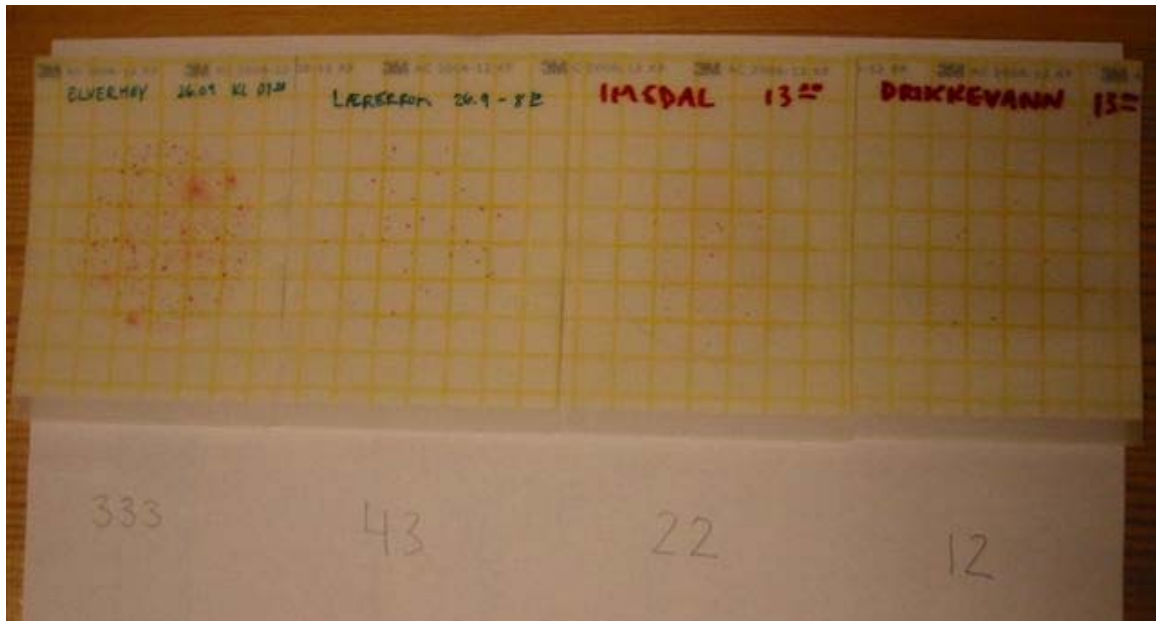
12. Tror du Hellelandsvassdraget kan bli en like god lakseelv som Bjerkreimselva?

Nei, for de kalker i Bjerkreimselva. Før Nesebrua og kraftutbyggingen var det mer laks og sjøaure i Hellelandsvassdraget enn i Bjerkreimselva.

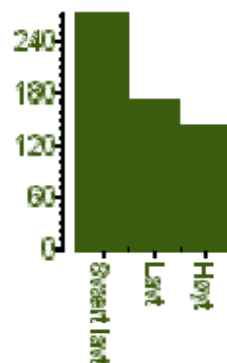

RESULTATER

Bildet viser resultatet av bakteriemålingen. Etter tre dager var det 333 bakteriekolonier i vannprøven fra Lundeåne. I drikkevannet på skolen var det 12 bakteriekolonier. Vi testet også vannet i en flaske Imsdal, der var antallet 22.

Diagrammet til høyre er hentet fra nettsiden Nettverk for miljølære. Dette viser hvor mange bakterier det er funnet i målingene på de forskjellige skolene. På vår skole er det 12 bakterier i drikkevannet. Det kommer inn under lav. Vi gjorde også en måling i elva nedenfor skolen. Det resultat ville komt inn under høyt.

KALKINGSAUTOMAT I GRAVDAL. Denne har Sondre tatt bilde av. Han kjører forbi denne kalkingsautomaten når han skal til skolen. Kalkingsautomaten måler pH'en i vannet og gir automatisk ut kalk. Denne står i en sideelv til Bjerkreimselva, som de siste årene har blitt en veldig god lakseelv. Kanskje kan en slik automat bli løsningen i Hellelandsvassdraget også?

Nedenfor er skannede uddrag av brevet fra 1890, skrevet av fiskeriinspektør Joh. O. Simonnæs.

Oplysninger angaaende Hellelandselven
i Hellelands Præstegjæld, Stavanger Amt.

a. Laxefisket i ældre Tider.

Som bekjendt har Lax og Søørret, saavel nu som i ældre Tider kunnet gaa op i Slettebøvannet, og har Fisken derfra søgt op, dog i mindre Udstrækning saavel i det østre Elveløb til "Øgreidfossen" (i Ekorsunds Landesogn) som formentlig noget mer i den vestre Sidegren af samme Elv, der gaar om Gaardene Sleveland. Fiskens Gang i det sidstnævnte Løb afhænger meget af Vandstanden, der mange Aar kun tillader Fisken at gaa op i Vaarflommen, samt meget sent paa Høsten senest i Septembar og Oktober Maaned. I Slevelandselven har det saalangt tilbage i Tiden som nogen kan mindes været drovet et ret betydelig Laxefiske. Her har været anvendt Not og Stang, samt Laxekar, hvoraf der f. T. findes 6 Stkr. fra forskjellige Steder fra Slettebøvandet til Gaardene Sleveland.

Derimod har der til sine Tider under gunstige Vandstande i det vestre Løb foregaaet et ikke ubetydeligt Laxefiskeri, idet Opsidderne paa Sleveland for 30-40 aar siden ofte i Høstflommen, i et Notekast kunne fange 40-60 Lax. Paa en eneste Aften kunde der bringes tilgaarde 100-130 større og mindre Lax. Udbyttet af Fiskeriet kunde efter den Tids lave Priser dog ofte naa op til 1000-1200 kroner aarlig. Men da Næsbroen blev bygget 1840, var der tale om fuldstændig at afstænge det vestre Elveløb, og Eierne nedenfor blev da tilspørgt om dette vilde tillades. Hertil svarede Alle "nei", da som rimeligt var deres Fiskerier, derved vilde fullstændig ødelegges. Imidlertid blev Broen bygget, og for

Uddrag 2

Kunde det før eller senere lykkes at bringe Laxen uhindret Adgang til dette Vassdrags øvre Dele, er jeg tilbøielig til at antage at den desuden har udmærkede Betingelser for at kunde anvendes som Sportselv. Paa en Strækning af ca. 15 Kilometer er mange gode Høler skikkede for Stangfiske. Men da der for nærværende neppe findes nogen

Uddrag 3

Bergen, den 24de August 1890,

Joh. O. Simonnæs,

Uddrag 4

AVISARTIKKEL I DALANE TIDENE: En del av oppgaven var å fortelle andre hva vi hadde arbeidet med. Vi sendte en e – post til avisen og spurte om de var interessert. Det var de. Dette bildet tok journalisten ved Lundeåne.

– Vi kan alt om Hellelandsvassdraget!

Kan elevene i 7. og 8. klasse på Gamleveien skole fiske laks i Hellelandsvassdraget når de slutter på ungdomsskolen? Svaret på det kan de få 20.000 kroner for.

Tekst og foto: INE MÆLANG
ine@dalane-tidene.no

Det er Utdanningsdirektoratet som har satt i gang konkurransen «Vann i lokalt og globalt perspektiv». Elevene skal lære om vann og bærekraftig utvikling. Fokus er lokale utfordringer med vannområder.

Dalane energi vil bygge nye kraftstasjoner i Hellelandsvassdraget. Det kan føre til store

endringer i miljøet i og rundt elva. Elevene på Gamleveien skole valgte å se på dette vannområdet, og spurte: Kan hobbyfiskerne Jarle Mong og Geir Morten Gravdal i 7. klasse fiske laks i Hellelandsvassdraget når de går i 10. klasse?

OVERRASKET: I arbeidet med å få svar på dette, har elevene kontaktet Dalane energi, kommunen og en grunneier. De har vært på

tur langs elva, tatt vannprøver og satt seg inn i hvordan fisket i elva var tidligere.

– Elevene ble overrasket over hvor omfattende dette var. Mange lurte på hvorfor Stortinget skulle bestemme over elva vår, sier lærer Pål Sleveland. Lundeåne, en del av Hellelandsvassdraget, renner rett nedenfor skolen.

Det er mange som har planer for vassdraget. Dalane energi vil bygge kraftstasjoner, hvis de får planen godkjent. De vil også ha laks i elva. Kommunen er redd for hva endringer i miljøet betyr for dyrelivet. Grunneieren vil ha mer laks, nesten samme hvordan.

En gruppe prøver nå å finne ut om det er mulighet for både kraftutbygging og mer laks i hele Hellelandsvassdraget. I gruppa er blant annet Elveeierlaget, Eger-

sund jeger og fiskeforening, Egersund kommune og Dalane energi representert.

FISKE: Det er allerede fisk nederst i elva, men ikke lenger oppe. Kanskje Jarle og Geir Morten kan ta med kompisene på fiske ved Nese bru når de blir 20? Elevene har i hvert fall fått flere forslag til tiltak for mer laks i elva:

- Legge gytégras som laksen kan legge egg i.
- Lage laksetrapp som gjør det lettere for fisken å komme oppover.
- Rydde opp ved gamle Nese bru slik at det blir mer vann i elva.
- Kalke elva.

SELVSIKRE: En del av oppgaven var å få formidlet resultatet i

lokalavisen. Elevene lofter nå hendene for at prosjektet nærmer seg slutten. Håpet er å vinne 20.000 kroner til en tur i 9. eller 10. klasse.

Tusenfyrd er ønsket av Therese Nilsen, mens Nathalie Thengs Sagland gjerne kunne tenkt seg en tur til Tyskland. Vinner de ikke pengene, er ikke arbeidet forgjeves.

– Vi kan vel si at vi er de 7- og 8-klasingene i Eigersund som kan mest om Hellelandsvassdraget, sier Nathalie.

DALANE TIDENE: Dette er et skannet bilde av artikkelen i avisen.

– Vi kan alt om Hellelandsvassdraget!

Kan elevene i 7. og 8. klasse på Gamleveien skole fiske laks i Hellelandsvassdraget når de slutter på ungdomsskolen? Svaret på det kan de få 20.000 kroner for.

Tekst og foto: **INE MÅLAND**
iv@dalane-tidende.no

Det er Utdanningsdirektoratet som har satt i gang konkurransen «Vann i lokalt og globalt perspektiv». Elevene skal lære om vann og bærekraftig utvikling. Fokus er lokale utfordringer med vannområder.

Dalane energi vil bygge nye kraftstasjoner i Hellelandsvassdraget. Det kan føre til store

endringer i miljøet i og rundt elva. Elevene på Gamleveien skole valgte å se på dette vannområdet, og spurte: Kan hobbyfiskerne Jarle Mong og Geir Morten Grøvdal i 7. klasse fiske laks i Hellelandsvassdraget når de går i 10. klasse?

OVERRASKET: I arbeidet med å få svar på dette, har elevene kontaktet Dalane energi, kommunen og en grunneier. De har vært på

tur langs elva, tatt vannprøver og satt seg inn i hvordan fisket i elva var tidligere.

– Elevene ble overrasket over hvor omfattende dette var. Mange lurte på hvorfor Stortinget skulle bestemme over elva vår, sier lærer Pål Sleveland. Lundekne, en del av Hellelandsvassdraget, renner rett nedenfor skolen.

Det er mange som har planer for vassdraget. Dalane energi vil bygge kraftstasjoner, hvis de får planen godkjent. De vil også ha laks i elva. Kommunen er redd for hva endringer i miljøet betyr for dyrelivet. Grunneieren vil ha mer laks, nesten samme hvordan.

En gruppe prøver nå å finne ut om det er mulighet for både kraftutbygging og mer laks i hele Hellelandsvassdraget. I gruppa er blant annet Elveeierlaget, Eger-

sund jeger og fiskeforening, Egersund kommune og Dalane energi representert.

FISKE: Det er allerede fisk nederst i elva, men ikke lenger oppe. Kanskje Jarle og Geir Morten kan ta med kompisene på fiske ved Nese bru når de blir 20?

Elevene har i hvert fall fått flere forslag til tiltak for mer laks i elva:

- Legge gyttegrus som laksen kan legge egg i.
- Lage laksetrapp som gjør det lettere for fisken å komme oppover.
- Rydde opp ved gamle Nese bru slik at det blir mer vann i elva.
- Kalke elva.

SELVSIKRE: En del av oppgaven var å få formidlet resultatet i

lokalavisen. Elevene lofter nå hendene for at prosjektet nærmer seg slutten. Håpet er å vinne 20.000 kroner til en tur i 9. eller 10. klasse.

Tusenryd er ønsket av Therese Nilsen, mens Nathalie Thengs Sagland gjerne kunne tenkt seg en tur til Tyskland. Vinner de ikke pengene, er ikke arbeidet forgjeves.

– Vi kan vel si at vi er de 7.- og 8.-klassingene i Eigersund som kan mest om Hellelandsvassdraget, sier Nathalie.

VURDERING AV RESULTATENE

Alle elevene fikk i lekse å lese gjennom rapporten og skrive en vurdering av hva de hadde opplevd og lært. Nedenfor følger et utdrag av hva som ble skrevet:

BAKTERIER I DRIKKEVANN

Vi ble overrasket over at det var så mange bakteriekolonier i elva (Lundeåne). Vi ble også overrasket over at det var så lite bakteriekolonier i drikkevannet på skolen (12 bakteriekolonier). Alle ble overrasket over at det var mer bakterier i vannet fra Imsdalflaska, enn i drikkevannet på skolen.

Det er mange bakteriekolonier i elva fordi den jo ikke er renset. Men det er så lite bakteriekolonier i drikkevannet fordi det er renset.

Det er ikke farlig å drikke vann i elva, for når vi går på tur i f eks heia, så drikker vi jo av og til vann fra bekker, og vannet der er jo ikke renset. Men det er jo ”bedre” å drikke vann som er renset dersom du får sjansen.

PROBLEMSTILLINGEN VÅR

Vi lurte på om Jarle og Geir Morten kunne fiske laks i Hellelandsvassdraget når de går i 10. klasse. Gjennom intervjuene fant vi ut at det fremdeles er litt laks nederst i elva. Det går altså an i fiske laks og sjøørret i den nedre delen, uten at noen trenger å gjøre noe. Men skal det bli mer laks og laks og sjøørret i hele elva, må noe gjøres.

Vi fant ut at den beste muligheten for å få laksen lenger opp i Hellelandsvassdraget er ved Sleveland. Nå kommer ikke laksen lenger enn til kraftstasjonen. Men det er ikke bare lite vann som er problemet for laksen, vannet er kanskje også for surt for lakseyngelen (lav pH). Derfor er kanskje kalking en mulighet.

Dalane Energi har sagt at hvis de får bygge flere kraftstasjoner skal de prøve å få laks tilbake i hele elva. De vil slippe ut akkurat passe vann for ikke å ødelegge jordene for bøndene. Alle de vi intervjuet trodde at Hellelandsvassdraget kunne bli en god lakseelv. Vi ble overrasket over at laksen kunne bli så stor som 6-7 kilo.

Men vi lærte også at veldig mange skulle være med å bestemme om noe kunne gjøres i elva. Det er viktig at det ikke gjøres noe som ødelegger for de andre dyrene. Penger og lav pH er problemer som kan hindre arbeidet.

KONKLUSJON

Viktigste vi lærte av dette prosjektet:

- at det går laks opp i Lundeåne og Eieåne
- at Nesebrua ødela og ødelegger vannstanden
- vi lærte å intervju
- skrive på data
- ringe til folk
- lærte mye om fisk
- vi lærte mer om hvor Hellandselva virkelig renner

Mest interessante med prosjektet:

- laks og sjøaure
- se hvordan Jone Omdal så ut
- se bildet av Ollestad på Dalane Energi
- at vannet på skolen var rent

Problemstillingen:

- *Vi tror ikke det kommer til å skje noe allerede om tre år.*
- *Om litt mer tid tror vi at det vil bli noe av arbeidet med elva, og mer laks igjen. Vi skal følge med i tida framover. Læreren vår skal også fortelle oss om resultatene av vannprøvene som nå blir tatt fram mot neste høst.*

REFERANSER

- Rolf Ollestad, Dalane Energi
- Jone Omdal, Eigersund kommune
- Sigurd Havsø, grunneier og fisker
- Læreren vår
- www.miljolare.no
- www.geonorge.no